

2.4. Tarihi Verilere Uygunluk

Sahih bir hadisin metni, doğruluğu bilinen tarihi bilgilerle uyumludur. Çünkü Peygamber Efendimizin sözlerinde gerçeklerle bağdaşmayan bir ifadenin yer alması mümkün değildir. Bu nedenle bir rivayet eğer tarihi bilgilere uygun değilse ya rivayet uydurmadır ya da ravilerinden biri onu aktarırken hata etmiştir.

Örneğin “Soğuktan sakının. Kardeşiniz Ebü’d-Derdâ’yı soğuk öldürdü.” rivayeti, tarihi bilgilerle çeliştiği için reddedilmiştir. Çünkü Ebü’d-Derdâ isimli sahabi, Allah’ın Elçisi hayatta iken vefat etmemiş, Hz. Osman’ın halifelik yıllarına kadar yaşamıştır. Bu nedenle Peygamberimizin, Ebü’d-Derdâ’nın soğuktan öldüğünü söylemesi mümkün değildir.¹³

Bir başka örnek verecek olursak “Dünyanın ömrü yedi bin senedir. Biz yedinci binin içinde bulunmaktayız.” rivayeti de tarihi bilgilerle çeliştiği için uydurma kabul edilir. Resul-i Ekrem’in vefatından bu yana bin dört yüz küsur sene geçmiş olmasına rağmen dünyanın hâlâ ayakta durması bu sözün hadis olmadığını ortaya çıkarır.¹⁴

Hadislerin tarihi verilere uygunluğu konusunda, kesinlikle bilinmesi gereken oldukça önemli bir konuya da değinmemiz gerekir:

DEĞERLENDİRELİM

Önde gelen hadis hâfızı ve tenkitçilerinden Süfyân-ı Sevrî şöyle demiştir:

“Raviler yalan söyledikçe biz de onlara tarih silahıyla karşı koyduk.”

(Hatib Bağdâdî, Kifâye, s. 119.)

Bu sözü, metin tenkidi prensipleri bakımından değerlendirelim.

12 Buhârî, Bed’u’l-halk, 8, Rikak, 51.

13 Ali el-Kârî, el-Masnû’, s. 46; Muhammed b. Dervîş el-Hût, Esne’l-Metâlib, s. 27.

14 M. Yaşar Kandemir, Mevzu Hadisler, s. 186.

Peygamber Efendimiz, şayet Allah (c.c.) tarafından kendisine bilgi verildiyse, yakın ve uzak geleceğe dair bazı haberler verebilir. Bu haberler ümmete verilen birtakım müjdeler olabileceği gibi bazı uyarıları da içerebilir.

Mesela Resulullah, süt halası Ümmü Harâm'ın (r.a.) evinde uyuduğu bir gün gülümseyerek uyanmış ve *"Ümmetimden ilk deniz seferi yapacak ordu cenneti kazanmıştır."* buyurmuştu. Ümmü Harâm bu güzel müjdeyi işitince:

-*"Ya Resulallah, ben de onların içinde olacak mıyım?"* diye sormuştu. Peygamberimiz de ona:

-*Evet, sen de onların içinde olacaksın, diye cevap vermişti.*¹⁵

Gerçekten de Peygamberimizin vefatından sonra, Hz. Osman'ın halifelik yıllarında Müslümanlar deniz yoluyla Kıbrıs Seferine çıkmış ve Kıbrıs'ı fethetmişlerdir. Ümmü Harâm da bu sefere katılmış, Kıbrıs'a ayak bastıkları esnada şehit olmuştur.¹⁶

Bu hadis-i şerifte, Resul-i Ekrem Efendimize Allah (c.c.) tarafından, rüya yolu ile ileride gerçekleşecek bir fetih müjdesinin verildiği anlatılmaktadır. Nitekim bu müjdeyi tarihi olaylar da doğrulamaktadır.

Peygamber Efendimiz Allah'ın elçisi olduğu için, verdiği bilgiler vahiy kontrolündedir. Bu nedenle gelecek hakkında verilen haberler, müjde ve uyarılar içeren rivayetler, şayet sahih senedlerle aktarılmış ve güvenilir kaynaklarda yer almışsa bu hadisleri kabul ederiz.

TARTIŞALIM

Aşağıdaki rivayetleri tarihi verilere uygunluk bakımından tartışınız:

"Dünyanın ömrü yedi bin yıldır. Biz yedinci bin yılın içindeyiz"

(Ali el-Kârî, Mevzûât, s. 199.)

"Kisra ve Kayser'in (Pers ve Bizans'ın) hazinelerine sahip olacak, bunları Allah yolunda harcayacaksınız."

(Buhârî, Cihad, 154; Müslim, Fiten, 75.)

TARTIŞALIM

Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Ben özlü sözlerle gönderildim."

(Buhârî, İ'tisâm, 1.)

Bu rivayeti dikkate alarak hadislerin dil ve üslup özelliklerinin nasıl olması gerektiğini tartışalım.

15 Buhârî, Cihad, 93.

16 M. Yaşar Kandemir, "Ümmü Harâm", DiA, C 42, s. 321-322.